

Πάνος Τότσικας

Τα βουνά της Αττικής Εκπέμπουν S.O.S.

Οι πρόσφατες πυρκαγιές που έπληξαν ένα μεγάλο μέρος της χώρας δεν μπορούσαν να μην συμπεριλάβουν και την Αττική, η οποία αποτελεί εδώ και πολλές δεκαετίες μόνιμο στόχο, όχι βέβαια του... «στρατηγού ανέμου», αλλά συγκεκριμένων κερδοσκοπικών συμφερόντων.

Πάρνηθα-Πεντέλη-Υμηττός-Πάνειο όρος δέχθηκαν το φετινό καλοκαίρι σοβαρά πλήγματα, τα οποία διαμορφώνουν πλέον ένα εφιαλτικό τοπίο-πλαίσιο, στο οποίο είναι υποχρεωμένος να ζήσει ο μισός περίπου πληθυσμός της χώρας, που «συνωστίζεται» σήμερα στην Αττική.

Σύμφωνα με το ισχύον «Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας» (Ν. 1515/1985), θα έπρεπε να προωθείται για την Αττική μια πολιτική «ανάσχεσης της εξάπλωσης της πόλης», μείωσης του πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων και παράλληλα μια πολιτική αποκέντρωσης και περιφερειακής ανάπτυξης.

Όμως, η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Το λεκανοπέδιο της Αθήνας «ξεχείλισε» προς το Θριάσιο Πεδίο και τον κάμπο των Μεσογείων. Η πρωτεύουσα επεκτείνεται προς όλες τις κατευθύνσεις, σκαρφαλώνοντας προς τους γύρω ορεινούς όγκους και κυρίως προς την Πάρνηθα, την Πεντέλη και τον Υμηττό.

Οι πυρκαγιές και οι εμπρησμοί των βουνών της Αττικής αποτελούν μια «φυσική συνέπεια» μιας τέτοιας εξέλιξης και «ανάπτυξης»...

Πάρνηθα

Η μεγάλη φωτιά που ξεκίνησε από τα Δερβενοχώρια Βοιωτίας και επεκτάθηκε στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας έφτασε μέχρι το ξενοδοχείο «Μον Παρνές» και το καζίνο, καίγοντας περίπου 56.000 στρέμματα. Αυτή η καταστροφή έφερε στο προσκήνιο την απερίγραπτη ανικανότητα των μηχανισμών δασοπυρόσβεσης, αναδεικνύοντας παράλληλα και τους «επίσημους» σχεδιασμούς για την Πάρνηθα.

Εντελώς συνοπτικά, επισημαίνονται τα εξής:

Στη «Μελέτη Προστασίας του Ορεινού Όγκου Πάρνηθας», που εκπο-

νήθηκε το 2003 από τον Οργανισμό Αθήνας, αναφέρεται ότι: «... (επειδή) υπάρχουν σήμερα ειδικές χρήσεις... (που) δημιουργούν προβλήματα στα σημαντικά οικοσυστήματα του ορεινού όγκου, σκόπιμη θα ήταν η σταδιακή μείωση της δραστηριότητας τους και η μετεγκατάστασή τους...».

Μεταξύ των ασύμβατων χρήσεων περιλαμβάνονται «... οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις, το πάρκο κεραίων, οι εγκαταστάσεις του ΟΤΕ, οι ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, οι λατομικές εργασίες, οι οργανωμένες κατασκηνώσεις, καθώς και μερικοί χώροι αναψυχής...».

Ωστόσο σήμερα, με το Προεδρικό Διάταγμα που προωθείται από το ΥΠΕΧΩΔΕ, επεκτείνεται μεν ο πυρήνας και η συνολικά προστατευόμενη δασική έκταση στην περιοχή της Πάρνηθας, πλην όμως, όχι μόνο δεν προωθείται ένας σχεδιασμός μετεγκατάστασης των «ασύμβατων χρήσεων», αλλά αντίθετα γίνεται αποδεκτός ο Ν. 3139/2003 για το καζίνο¹. Άλλωστε, με βάση αυτό το «δεδομένο» εξαιρέθηκε από τον Περιφερειάρχη της Αττικής η αναδάσωση 62,5 στρεμμάτων δασικής έκτασης που κάηκαν από την πρόσφατη πυρκαγιά.

Ακόμη, με το ίδιο Π.Δ. εξαιρείται από την προστασία μια έκταση 500 στρεμμάτων στην περιοχή των Αφιδνών (Κιούρκα), προκειμένου να δημιουργηθεί «Τεχνόπολη», δηλαδή μια εγκατάσταση όπου θα λειτουργούν 134 εταιρίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών, σε κτίρια 120.000 τετραγωνικών μέτρων².

Πεντέλη

Φέτος το καλοκαίρι η μεγάλη πυρκαγιά που ξέσπασε στην Πεντέλη, στην περιοχή της Μονής Αγίου Παντελεήμονα, κατέστρεψε περίπου 7.500 στρέμματα δασικής έκτασης, σε περιοχές που είχαν καεί και παλαιότερα³. Το 1998 είχαν καεί 8.000 στρέμματα, στην ίδια περιοχή που είχε πληγεί και το 1995. Από τις συνεχείς πυρκαγιές, ένα μεγάλο ποσοστό φυτών δεν κατάφερε πλέον να επιβιώσει, μεταξύ αυτών και τρία τουλάχιστον ενδημικά είδη.

Σύμφωνα με ερευνητικό πρόγραμμα⁴ που ξεκίνησε το 1996, προκύπτει από αεροφωτογραφίες ότι το 1945 η Πεντελική γη ήταν καλυμμένη με πευκοδάση, μεγάλες θαμνώδεις εκτάσεις, καλλιέργειες και δεν υπήρχαν οικισμοί. Το 1995, ένα μεγάλο μέρος της περιοχής είχε καλυφθεί αποκλειστικά και μόνο από οικισμούς. Οι αεροφωτογραφίες του 1945 δείχνουν ότι τα σημεία απ' όπου ξεκίνησαν πυρκαγιές μεταξύ 1970 και 1995 έχουν άμεση σχέση με την οικοδομική δραστηριότητα. Οι οικισμοί επεκτάθηκαν, εξαπλώθηκαν γύρω από τις περιοχές που κάηκαν, χτίστηκαν σε σημεία που παλιότερα υπήρχαν πευκοδάση ή γεωργικές καλλιέργειες.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. για το ίδιο χρονικό διάστημα, ο πληθυσμός των δήμων και των κοινοτήτων της περιοχής έχει σχεδόν διπλασιαστεί⁵.

Στην Πεντέλη, 28 οικοδομικοί συνεταιρισμοί διεκδικούν περίπου 25.000 στρέμματα δασικών κατά κανόνα καμένων στο παρελθόν εκτάσεων, οι οποίες

στη πλειονότητα τους βρίσκονται μέσα στη ζώνη απόλυτης προστασίας, όπως καθορίζεται με σαφήνεια στο Π.Δ. προστασίας του ορεινού όγκου Πεντέλης⁶. Αρκετοί από τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς έχουν αγοράσει δασικές εκτάσεις, 10.000 συνολικά στρεμμάτων από την Μονή Πεντέλης, η οποία διεκδικεί πάνω από 80.000 στρέμματα στην περιοχή, με τίτλους που ανάγονται στην εποχή της Τουρκοκρατίας. Επισημαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των δασικών εκτάσεων της Πεντέλης που κάηκαν φέτος το καλοκαίρι, βρίσκονται σε περιοχές που έχουν πουληθεί από την Μονή Πεντέλης⁷.

Τέλος, επισημαίνεται ότι εδώ και μερικά χρόνια, επιχειρείται να ενταχθεί στο Σχέδιο Πόλεως αδόμητη έκταση 6.000 περίπου στρεμμάτων στα όρια Πικερμίου-Ραφήνας (Καλλιτεχνούπολη), από τα οποία τα 3.000 περίπου είναι δασικά. Η έκταση αυτή ανήκει στους οικοδομικούς συνεταιρισμούς αξιωματικών (Α.Ο.Ο.Α.), υπαλλήλων του ΟΤΕ κλπ. Το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει επιστρέψει ως παράνομο το σχέδιο Π.Δ. του ΥΠΕΧΩΔΕ, με το οποίο ουσιαστικά προβλέπεται η δημιουργία μιας νέας πόλης 10.500 περίπου κατοίκων στις πλαγιές της Πεντέλης.

Υμηττός

Ο Υμηττός αποτελεί έναν από τους εναπομείναντες ελεύθερους ορεινούς όγκους της Αττικής, που προστατεύεται από την δασική και την πολεοδομική

κή νομοθεσία (Π.Δ. 544/1978), όπου οι χρήσεις γης περιορίζονται σε ελεγχόμενες δραστηριότητες και «κοινωνοφελείς» εγκαταστάσεις.

Ωστόσο, για κάποιους ο Ύμηττός θεωρείται ένα «φυσικό εμπόδιο» για την επέκταση της Αθήνας προς τα ανατολικά και την ουσιαστική της συνένωση με την περιοχή του αεροδρομίου, στα Μεσόγεια.

Σήμερα, ο Ύμηττός δέχεται έντονες πιέσεις για οικιστικές επεκτάσεις από ιδιώτες διεκδικητές-καταπατητές δημόσιας δασικής γης (Βάρη-Γλυφάδα-Ηλιούπολη-Χολαργός), όσο και από φορείς του Δημοσίου και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ακόμη, δέχεται πιέσεις από την εκκλησία για λειτουργία κτιριακών εγκαταστάσεων σε διάφορες προστατευόμενες δασικές περιοχές (Βύρωνας-Καρέας, Καισαριανή, Παπάγου-Χολαργός). Η εκκλησία σχεδιάζει στον Ύμηττό την κατασκευή Συνοδικού Κέντρου 67.000 τ.μ., ενώ διεκδικεί συνολικά εκτάσεις 14.000 στρεμμάτων, θεωρώντας κατά τα άλλα τον Ύμηττό ως... «Γη της Επαγγελίας»⁸.

Επισημαίνεται ότι η μια από τις δύο μεγάλες πυρκαγιές του φετινού καλοκαιριού στον Ύμηττό εκδηλώθηκε σε έκταση η οποία διεκδικείται αφενός από ομάδα ιδιωτών που εκπροσωπείται από τον γνωστό «χοριό-υποκλοπέα» τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και πρώην πράκτορα της ΕΥΠ Χρήστο Μαυρίκη και αφετέρου από την εκκλησία (όρια Χολαργού-Παπάγου).

Τέλος, μια ακόμη σοβαρή απειλή για τον Ύμηττό συνιστά η επιμονή του ΥΠΕΧΩΔΕ για επέκταση της Αττικής Οδού στον δασικό-ορεινό όγκο του Ύμηττού από την Καισαριανή μέχρι την Αργυρούπολη, στην οποία, πέραν των υπογειοποιημένων τμημάτων, προβλέπονται ανισόπεδοι κόμβοι, σταθμοί διόδων και επιφανειακά τμήματα οδοστρώματος στις περιοχές της Ηλιούπολης, της Αργυρούπολης και του Ελληνικού. Ακόμη, προγραμματίζεται η σύνδεση της υπό επέκταση Αττικής Οδού, με το Κορωπί και το αεροδρόμιο των Σπάτων, μέσω σήραγγας και ενός ακόμα επιφανειακού αυτοκινητόδρομου. Οι αυτοκινητόδρομοι αυτοί θα δώσουν, κατά τη γνώμη μου, και τη «χαριστική βολή» στον Ύμηττό...

Επίλογος

Από όλα όσα αναφέρονται παραπάνω, θεωρώ ότι γίνονται κατανοητοί οι επίσημοι στόχοι και τα «αναπτυξιακά» σχέδια για το μέλλον της Αττικής, τα οποία προφανώς βρίσκονται σε σύγκρουση με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και των δασικών χώρων που απέμειναν μετά τις πρόσφατες πυρκαγιές.

Το ζήτημα που τίθεται είναι αν υπάρχουν κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις που είναι διατεθειμένες να συγκροτήσουν ένα ενιαίο μέτωπο αντίστασης και να συγκρουστούν με τα οργανωμένα συμφέροντα που προωθούν αυτά τα σχέδια, αποτρέποντας μια τέτοια εξέλιξη...

Σημειώσεις

1. Σύμφωνα με τον Ν.3139/2003 «... επιτρέπεται η ανακατασκευή, η αναμόρφωση, η αναδιάταξη, ο εκσυγχρονισμός, καθώς και η επέκταση και οι αλλαγές των χρήσεων των προ του 1993 κτιριακών εγκαταστάσεων των ξενοδοχείων «Μοντ Παρνές» και «Ξενία»... η ανάπλαση του περιβάλλοντος χώρου... η επέκταση του υπόγειου χώρου στάθμευσης... η εκτέλεση έργων για διαπλατύνσεις της οδικής χάραξης... καθώς και έργων για τη βελτίωση της λειτουργικότητας και της ασφάλειας της υφιστάμενης οδικής σύνδεσης...».

2. «... Η δημιουργία της μεγάλης αυτής επένδυσης στο συγκεκριμένο σημείο, εκτός από την αναβάθμιση των γύρω περιοχών, εκτιμάται ότι θα ανοίξει το δρόμο για την οικιστική ανάπτυξη κυρίως στις απέναντι περιοχές, όπου μέχρι σήμερα ήταν απαγορευμένη, και όπου υπάρχουν διεκδικούμενες εκτάσεις από πολίτες, αλλά και οικοδομικούς συνεταιρισμούς...» (Ναυτεμπορική, 11/11/2004).

3. Γύρω από τη Μονή Αγ. Παντελεήμονα, σύμφωνα με ερώτηση στη Βουλή του Π. Λαφαζάνη (2003) «... εκτελούνται ευρύτατες και ανεξέλεγκτες χωματουργικές εργασίες στην δασική περιοχή «Κοκκιναρά», η οποία είχε καεί προ εικοσαετίας, καταστρέφοντας πλήρως σημαντικό τμήμα δάσους της Πεντέλης που επέμεινε μετά τις φωτιές του 1995 και του 1998...». Ακόμη, ο πρόεδρος της Κοινότητας Νέας Πεντέλης Κ. Κοσοβίτσας, έχει επισημάνει ότι «...κάθε χρόνο οι εγκαταστά-

σεις της Μονής Αγ. Παντελεήμονα επεκτείνονται, τα κτίρια ξεπέρασαν τα 1.500 τ.μ. ...».

Σύμφωνα με ρεπορτάζ της «Ελευθεροτυπίας» (24/5/2005) «...το μοναστήρι έχει χωρίσει το βουνό σε επίπεδα, με διάνοιξη ιδιωτικών δρόμων διαστάσεων... λεωφόρου Κηφισίας. Τα κτίσματα, στη σειρά: μικρά διαμερίσματα, καφετέρια-εσπιατόριο, ξενώνες και δωμάτια διαδοχικά...».

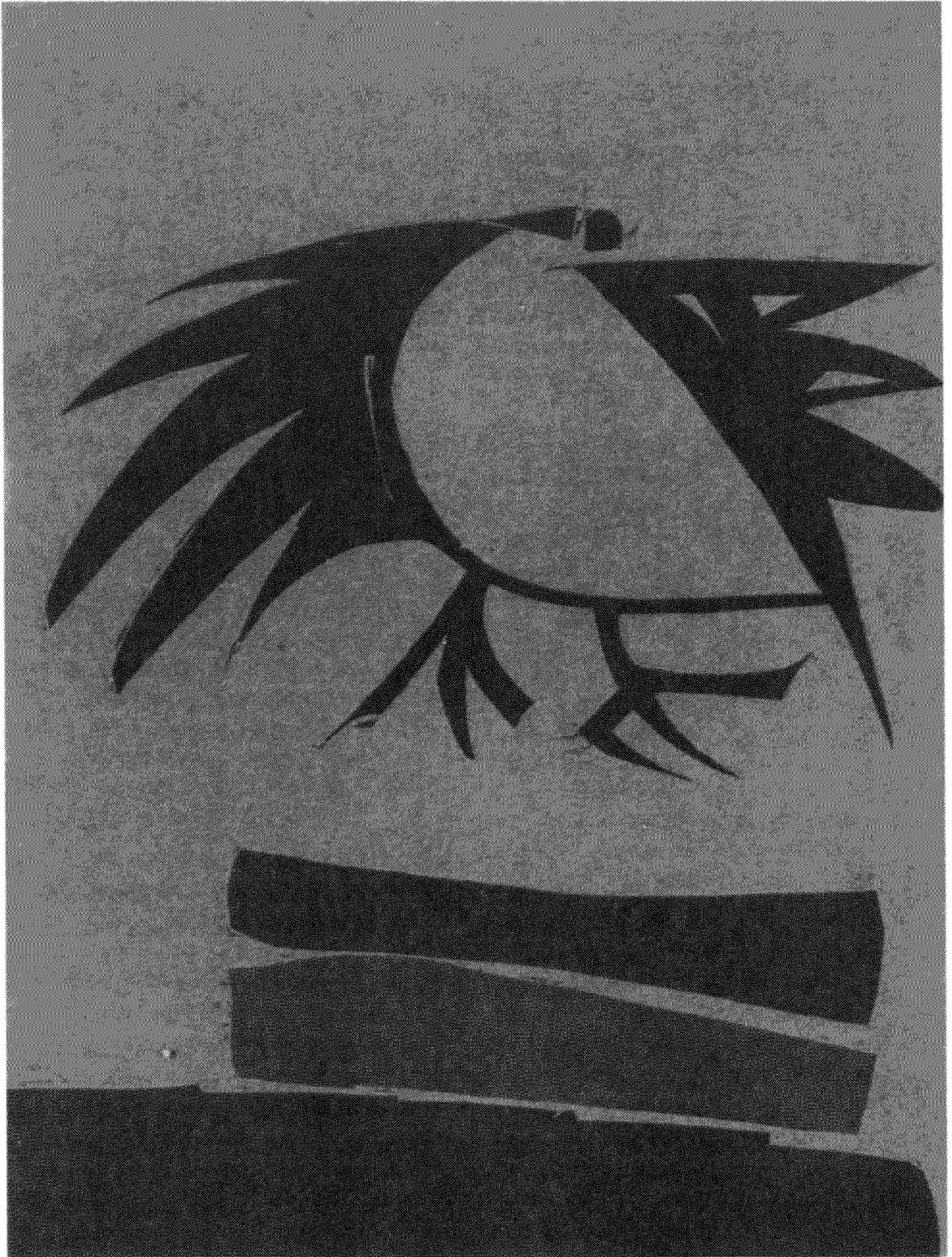
4. Βλ. Τομέας Οικολογίας του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, με συντονίστρια την καθηγήτρια Μαργαρίτα Αριανούτσου-Φαραγγιτάκη.

5. Βλ. διδακτορική διατριβή του δασολόγου Ε. Μαρούδη, με θέμα τις χωροχρονικές μεταβολές του τοπίου στους ορεινούς όγκους της Αττικής.

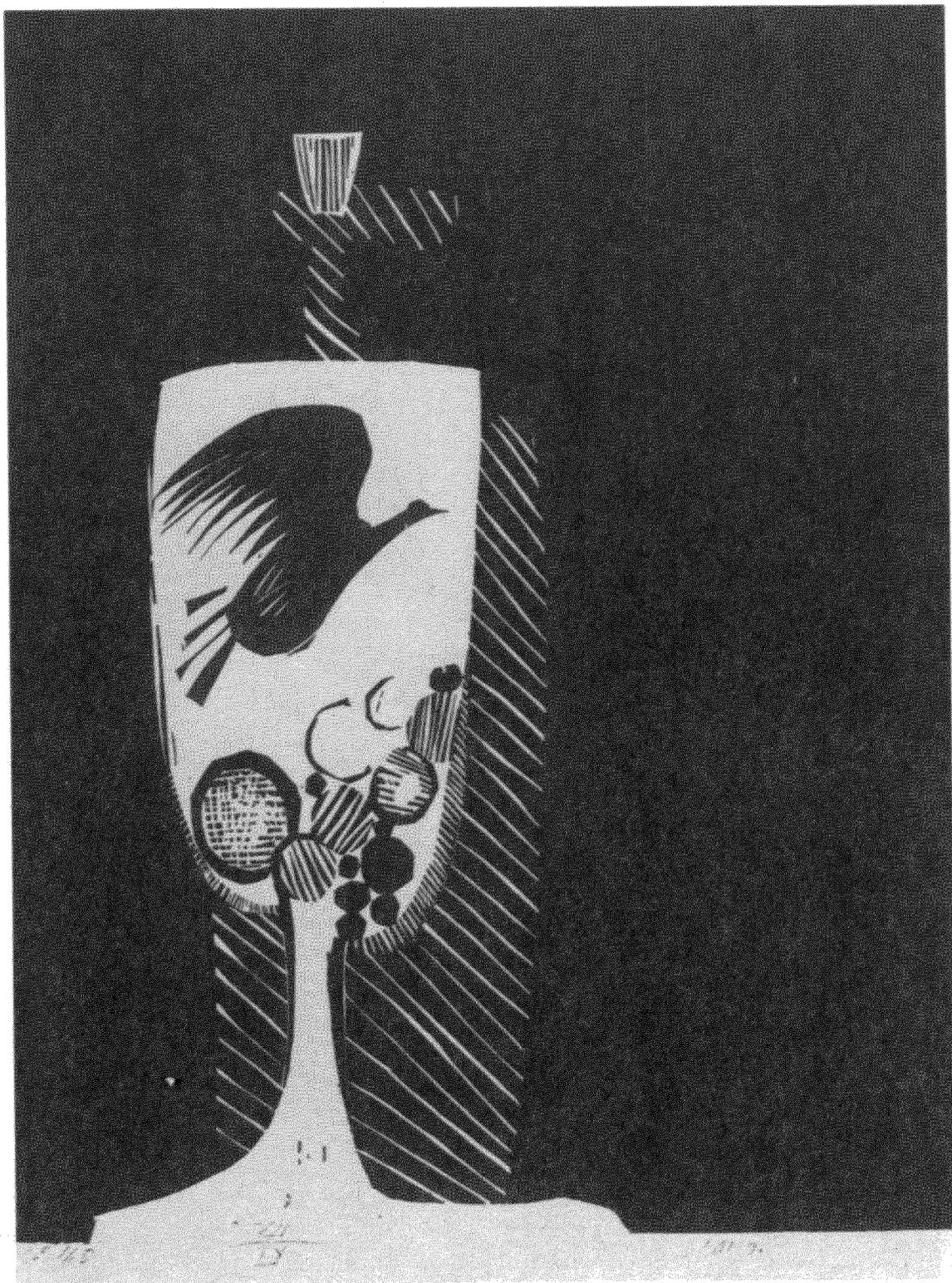
6. Βλ. ρεπορτάζ της Χαράς Τζαναβάρα (Ελευθεροτυπία, 17/8/2007) και της Τάνιας Γεωργιοπούλου (Καθημερινή, 19/8/2007).

7. Όπως αναφέρει ο αρχιμανδρίτης της Ιεράς Μονής Πεντέλης Τιμόθεος Κιλίφης (Ελευθεροτυπία, 19/8/2007), μια μεγάλη δασική έκταση 140 στρεμμάτων, που είχε καεί το 1999 και το 2000, δεν αναδασώθηκε ποτέ. Αντίθετα, «ξεφύτρωσαν» αυθαίρετα στην περιοχή, 5 βίλες-μπαγκαλόουζ ιδιοκτησίας της μη Κυβερνητικής Οργάνωσης της Εκκλησίας «Αλληλεγγύη», η οποία σχεδίαζε και την κατασκευή 72 οικίσκων-εκθεσιακών περιπτέρων, στον δασικό χώρο της Ιεράς Μονής που είχε καεί...

8. Βλ. δηλώσεις αρχιεπίσκοπου Χριστόδουλου (Ελευθεροτυπία, 22/4/2004)

Αρτα Κομμιανού, Σύνθεση Νο 90, 1978

Αρης Κομμανός, Σύνθεση Νο 160, 1983